

Натали Сарот

Л А Ж

Позорншни комад

Л И Ц А:

ИВОНА

ЛУСИ

СИМОНА

ЖУЛИЈЕТА

ЖАНА

ЖАК

РОБЕРТ

ПЈЕР

ВЕНСАН

ИВОНА

Да сам могла под земљу побећи.

ЛУСИ

И ја такође. И нисам знала куда ћу.

СИМОНА

Ох! Да се пресвисне...

ЖАК

Нисам веровао својим ушима. Стивер? Био сам увекрен да сањам. Изговорити то име... Пред Мадленом...

РОБЕРТ

Пред Мадленом? Он је говорио о Стиверу? То није могуће...

СИМОНА

Зар се, дакле, не можете обуздати?

ЛУСИ

Ја се нисам усудила да је погледам.

ИВОНА

Било је мучно и погледати. Сва се укочила... и постала јадна.

РОБЕРТ

Гледајте, ја сматрам да она то скрива као најгору срамоту.

ЖАК

Ја, пак, избегавам, чак са даљине... Држим се на опрези... Али ви... па од чега сте створени? Где ли налазите ту храброст? Уморили бисте ме...

ПЈЕР

Е ту се нисам могао уздржати... јер — шта ћете? — кад она претерује. Најзад има граница... Каквим нас она

сматра? Идиотима? Требало је само чути. (Он имитира женски глас): „Зар нисте видели нове тарифе? Заиста ће се морати ићи пешице, јер више се не може користити метро... И тако сав терет пада на нас сиромашне...” И они су све то слушали... И требало је да их видите... Они су одобравали... Чак су уздисали...

ИВОНА

Ох! Уздисали... ви претерујете...

ПЈЕР

Да. И ви сте били готови да је жалите. И свако се томе подао, и нико се не усуди да проговори ни реч... Тад је то било јаче од мене, и праснуо сам...

ЛУСИ

То је тачно. И излетело је као из топа: Стивер! Ви сте урликали...

ПЈЕР

Не, нисам урликао, пре сам, изгледа, некако шиштао. То је кључало један трен. (Он имитира самог себе.): „Али ја верујем да сте ви Стиверова унука... и једина наследница... И зли језици ми кажу... Он је свакако, зар не, чувени краљ челика?” И онда сте видели?

СИМОНА

Не, нисам хтела да гледам, јер је било одвратно.

ЖАК

Не схватам с каквим правом... то се, пре свега, ње тиче. Она не тражи ни од кога ништа...

РОБЕРТ

Да, свакако. Она мене лично занима. Шта ћете, кад их има доста њој сличних. Невероватно колико има људи који се стиде што поседују новац. То сте запазили? И свако би желео да му је отац пролетер. Сматрам, ипак, да је то оправдано...

СИМОНА

Да, лепо је некако китити се са „проло”... То је нека мода... Код интелектуалаца нарочито... И они се подешавају у том погледу... њихов начин говора... одело...

По
в
е
љ
а

ЖАНА

Морам признати да се, изгледа, не бих осмелила да сам на њеном месту... тако бих се плашила... Никад нисам могла, чак ни ради ситница... прво мој отац, још онда кад смо били деца... Код нас је све било строго... И потом никад ми тако нешто није могло на ум пасти...

ВЕНСАН

Па ипак, толика очигледност... о, то мора да буде до-некле мучно.

ЖАНА

Не сасвим... али, ужасавам се лажи. Чак се не бих могла никада усудити ни у ситницама...

ЖАК

Зашто се осмехујете, Пјер?

ПЈЕР

Ја се осмехујем?

ЖАК

Да, на један начин... Увек сам са вама у недоумици... На мене вазда остављате утисак као машина за откривање лажи...

ПЈЕР

Зашто? Ко је лагао?

ЖАК

Нико. Али када Жана каже да она **никада** не лаже... Та реч **никада**... Тада сам помислио... да је **то** врло ретко... Изгледа ми да одмах у вама... најзад... имао сам утисак да **то** отпочиње... и ви сте се осмехнули...

РОБЕРТ

Ох, слушајте, **то** је довољно. **То** је неодољиво, баш сада вас **то** обузима...

ЖУЛИЈЕТА

Такође, гле, истина копка у њему. Кад она с тим отпочне, ја сам вам већ казала...

ЖАНА

Нисмо више љубазни...

По
ве
ља

По
ве
ља

ЖАК

Не Жана, не верујте, нисте то ви... Али као да ми се чинило... као најмање претеривање...

ПЈЕР

Не, не не слушајте га, то нема ништа заједничко... Не ради се о претеривању према Мадлени, него о огромним стварима, о чињеницама. То је нешто у нама присутно, и кад зажелимо да га пригушимо, то баш тада тако притискује и навире... И треба да то избије... то је некако као кад гушимо... не знам ни сам шта...

ЛУСИ

Ох, послушајте, куда бисмо стигли ако свако од нас иде тако у крајност... Напротив, човек овлада собом иако с напором.

СИМОНА

То је просто питање воље и владања собом...

РОБЕРТ

У том погледу, без хвалисања, морам признати: истина је, хм, код мене вазда сусдржана, савладана, чак, гарантујем вам, поражена... То свакако и треба, јер како би се живело?

СИМОНА

Али ви знате да је то дивно. Знате чак да је то знак доброг здравља. Читала сам у једној књизи из психијатрије да онај ко не уме сачувати тајну...

ИВОНА

Ето. Не може се боље рећи. Али, Пјер, шта ради истина у вама кад треба сачувати неку тајну? Навире ли она или не?

ПЈЕР

Очигледно, она увек навире. Понекад то ради чак и лоше. Имам утисак да ћу планути... Али има случајева, свакако, кад сам приморан да се одупрем... у питању је дата реч... људско поштовање... Најзад, и сами знате...

ИВОНА

Ах, ви видите...

ПЈЕР

Шта видим? Да се уздржим у погледу Мадлене? Ради људског достојанства? Мало је зато изгледа... Кома недостаје достојанство, питам вас, њој или мени?

ЖУЛИЈЕТА

Свакако, она се нама спрда.

ВЕНСАН

И ја морам рећи... када она стане да плаче над својом бедом... И једном ћу урадити као и Пјер, експлодираћу...

По
ве
ља

ПЈЕР

Видите. И он вам исто каже. Страшно је кад истина стане да навире... Човек би убио и оца и мајку...

ЖАНА

Чак би и себе усмртио. Било је и таквих случајева...

ПЈЕР

Погледајте Сократа...

ЖАК

Ох, молим вас, немојте се упоређивати са Сократом.

СИМОНА

Ми, ми ћемо пресвиснути, јер нас стављате на такве муке да би, ето, тријумфовала ваша мала истина од четири суа.

ИВОНА

Треба рећи огромна суа. Тиме се исмева, гле, Мадленин деда...

ЛУСИ

Свако тако ради, више или мање. Мале лажи... Људима је потребно да себе уважавају, тако је то... Раде оно што могу.

ИВОНА

А ја сматрам да су због тога више за жаљење.

РОБЕРТ

Мене пак забављају. Чак ћу вам признати да то волим. Уживам да их посматрам.

ЖУЛИЈЕТА

Ви то волите? Да вас лажу? Па то је порок...

РОБЕРТ

По
ве
ља

Да, можда... Али сам вам рекао: код мене је истина под уздом. Побеђена. Она може покушати да ступи на свет али никад не може ништа са мном да учини. Код мене за то нема тешкоћа. Гледајте, када Пјер пуца од муке, ја бих посматрао Мадлену смирено...

ВЕНСАН

Ох, одвратно ми је то...

ЖАНА

Хипокрита.

РОБЕРТ

Не, али шта сте замислили? Када праснемо у бесу, тад изгубимо власт над собом. Погледајте само Пјера. Свако му је на терету, а опет му пребацује: „Злобник, закерало. Зар треба да има посувраћен дух? Треба ли да буде бесан?“ И тако га сматрају као зликовца. Да, друга је страна нај-безазленија: она баш коју бране. „Људско поштовање... Они су у праву... Дозволите им нека мало лажу...“ И ја им, ето, дозвољавам. Нека раде по својој вољи. Нека их ништа не обуздава. И због тога не патим, уверавам вас. Чак немам никакве nelaгодности. И све је у реду.

ЖУЛИЈЕТА

Али како? Како то радите?

РОБЕРТ

Ни сам не знам... То је мало тешко објаснити. То је питање инстинкта... Поступа се на изванредан начин, чак без размишљања...

ЖУЛИЈЕТА

Да, схватам, без размишљања... То иде само по себи код неких личности. Тако је увек код привилегованих љу-

ди: они никада не размишљају чак ни трена, и препусте се да све иде само од себе, и, гле, они, без икаква труда, постижу оно што треба...

ЖАНА

Да, али нама који немамо ту шансу, нама који патимо, нама би, ето, ви могли јасно показати...

РОБЕРТ

Али, како желите?

ЖУЛИЈЕТА

Да, покажите нам. Сигурна сам да се и у томе може успети. И сигурна сам да бих могла бити као и ви, чак и да у том уживам... Осећам да ту постоји погодно средство...

ЖАК

Оне су у праву. Дакле, покажите нам један оглед.

СИМОНА

Мора да је то питање заноса.

ЖУЛИЈЕТА

Као изрази финоће... Сматрам да погађам у чему је ствар: ми смо сувише крути.

ЖАНА

Питање гимнастике, углавном...

РОБЕРТ

Да, ако хоћете, скоро тако нешто... или можда, питање бокса, јер кад се помисли...

ЖАНА

Брзо, јер желим поуку.

РОБЕРТ

У реду, ако желите...

ИВОНА

Ох, то ће бити забавно. Као нека психодрама...

По
в
е
ља

ВЕНСАН

Е баш ћу ја лично.

ПЈЕР

Савршено. Изгледате ми као наручени за то.

ВЕНСАН

Нисте духовити, уверавам вас.

ПЈЕР

Не, то је истина. Опростите ми. Али чија улога? Каково лажљивца? Јер, знајте, има их толико и од сваке вреже...

РОБЕРТ

Ох, то је мало важно. Али да узмемо некога упорна: некога према коме ћете имати муке да се уздржите, некога који ће причинити бол и најтврдокорнијем. Едгар, рецимо, када отпочне причу о својим подвизима у рату... Ту, признајте, треба снаге...

ЖАК

Да, врло добро: баш Едгар. Савршено. Чак још кад он развезе...

РОБЕРТ

Онда узмимо Едгара. Направите се Едгар. На посао. Почињите. Али скроман израз...

ЖУЛИЈЕТА

... и врло слободан... Али, гледајте, довољно је да на њега помислим, и мука ме хвата...

СИМОНА

У реду... Едгар је изврстан. Онда на посао.

ВЕНСАН

Тако заиста. (Јаснијим гласом). Тако. Чекајте само. Дакле, ту сам. (Мењајући глас). „Знате, ја не волим храброст. Чак се ње плашим“.

ИВОНА

Врло добро. Обично тако он отпочиње причу.

ВЕНСАН

И баш због тога се плашим, јер сам, знате, у суштини велики полтрон.

СИМОНА

То је тачно. То је савршено. И стога ћете бити изврстан глумац.

ВЕНСАН

Да, страшљив сам веома... Заиста...

РОБЕРТ

Онда... Нико се не помера? Изгледа ми: ако буде озбиљно, у том тренутку неко... Ви Луси, на пример...

ЛУСИ

Баш је мени тешко да замислим, да се пренесем. Као да то није озбиљно.

РОБЕРТ

Озбиљно је, драга моја. И ви му не бисте дозволили да настави причу... „Ви кукавица! Ви, Едгар, страшљивац! Ви који сте показали...“ Због тога је јадан...

ПЈЕР

Тачно је, Луси, и ви знате да себе нећете моћи обуздати.

ЛУСИ

Да заиста, то је јаче у мене... И увек треба да ступам напред... као да ме он вуче...

ВЕНСАН

Јадна Луси... тако покорна...

ПЈЕР

Тако савитљива...

ЛУСИ

Тако се ви шалите са мном. То је лако... И све због тога што сам сажалјива. Ви можете да ништа не пружите кад вас човек, или чак не човек него изгладнела животи-

По
в
џ
а

ња, гледа и очекује... Дати, уделити... с љубављу се лишити неког добра...

ИВОНА

Да, ја вас схватам... Заиста, то ми причињава бол... И ја бих се на његовом месту плашила... Он мора да уздрхти...

ВЕНСАН

По
ве
ља

Уздрхти! Но, погледајмо, па ти људи су сурови. Они не сумњају ништа... Они су сигурни да им верујете... Или: ако нису сигурни, онда: све што од вас траже своди се на то да их пустите да наставе... То им је довољно. Тако вас, ето, подјарме...

ПЈЕР

И ви себе подјармите увек... Изузетак је само Луси. Да, ви сте сви тако отмени... И чим он почне, очи вам се заокругле... заузмете изгубљен став: „Ви, Едгар, како можете то исказати...“

ЖУЛИЈЕТА

Ах, не, ја никако. У почетку се опирем, ни речи да проговорим, потом само ћутим...

ЖАК

Али каква је корист од тога што ћутите или не ћутите? Ко ни речи не каже тај се слаже. И то је исто.

ЖАНА

Ох, слушајте, па ми се губимо... Сматрала сам да треба да нас Роберт подучи... Дакле, мој слатки Роберт, у помоћ, спаси нас из ове...

РОБЕРТ

Како мислите да успем? Не дају ми да говорим...

ЖУЛИЈЕТА

Признајем да се не сналазим, и сматрам да изнова треба отпочети...

ЖАНА

У праву је. Изгубили смо конце... Дакле, Венсан, изнова почните...

ВЕНСАН

Знате, Много сам плашљив... И стога, за време окупације, када је требало...

РОБЕРТ

Онда, Луси, напред овога пута...

ЛУСИ

Али, више вреди да покушам с ћутањем...

РОБЕРТ

Не, ја више волим да говорите. То је zgodније за доказ... Ви ћете видети...

ЛУСИ

Ви, Едгар, ви плашљиви!...

РОБЕРТ

Заиста. Како се осећате кад тако нешто кажете? Или боље: где сте постављени?

ЛУСИ

Постављена?

РОБЕРТ

Да, у односу на Едгара? На којој раздаљини? У каквом положају?

ЛУСИ

Ах, да, видим... Чекајте тренутак... да размислим... јер немам обичај... то су ствари... не знам сама...

РОБЕРТ

Потрудите се. Упростите посао. Шта се дешава када то кажете? Шта чините?...

ЛУСИ

Да, изгледа ми да се трудим како бих се приближила... Желела бих да се прилепим за њега, сасвим тако... што боље... да он не осети како га гледам... јер би ме то уплашило... не знам због чега...

По
ве
ља

РОБЕРТ

Али, боље је: удаљите се. На растојању. И што даље. Растојање је, да, битно. Посматрајте га као обичног мрва, као муву. Или: ако више волите, као паука.

ЛУСИ

О, не, то никако не могу...

РОБЕРТ

Ако тако не можете поступити у почетку, онда заиста...

ЛУСИ

Добро, покушаћу. Онда, Венсан, наставимо.

ВЕНСАН

„Увек сам био плашљив. Кад сам био мали, у рзреду...”

ЛУСИ

Ви, Едгар, били плашљиви...

РОБЕРТ

Онда, где сте били тада?

ЛУСИ

Ништа се не може учинити, и ја не могу у томе успети. Била сам сасвим близу, ближе него раније. Прилепила сам се уз њега да би га помогла да савлада то... да би га прикрио, да би нестало... плашила сам се да он сматра како га гледам... И не могу га поднети... то би ме осрамотило.

РОБЕРТ

Заиста, кажем вам да му се не ближите. Останите на растојању. На великом растојању. Посматрајте са даљине његове покрете... Као да диркате травом неког инсекта... И као да очекујете да видите... Забављајте се мало. Напред, дакле, сви заједно. И осетићете се сигурним. Покушајте. На одстојању само. Не нагињете се према њему. Сасвим усправни, да. Диркајте га дугом трском. Хајте...

ХОР

Ви, Едгар, ви страшљиви...

РОБЕРТ

Ето. Ви ћете га покренути, намамити... Злобник, злобник и пола још злобника. Пада већ у замку. Није ли смешно?

СИМОНА

Не сасвим. Ја, ето, не могу. То је цинизам...

ЖАК

Није ми стало да постанем као он. Било би то још мучније. И не желим да га имитирам.

ЛУСИ

Ох, од тога сва дрхтим...

ЖАК

Знате, немам ништа заједничко са ентомологом, и Едгар није мрав.

ЖУЛИЈЕТА

А истина, шта? Она бодри, то заборављамо. А баш она, да, мучи нас кад је гушимо... навире, хоће да изађе... Ја сам као и Пјер, ја зажелим да викнем: „Ах, не, не почињите да нам причате о вашим подвизима... То не пали... Свако већ зна...“

РОБЕРТ

Неоспорно, ви сте немогући. Онда прасните у бесу као Пјер. Или, пак, трпите...

ЖАНА

Али, Роберт, смешно је што не осећате те ствари. Ни сте створени као остали, уверавам вас.

ЖУЛИЈЕТА

Има људи... истина код њих покуља тако силовито... да су тада способни...

ЖАК

Да, то је већ речено, има људи... да би они тријумфовала... Не говори чак о херојима и свецима. Још је изузетнија појава — денунцијатори. Познавао сам као таквог

По
ве
ља

једног пекара за време окупације... Није био доушник из мржње. Ни из убеђења. И тако је просто навирала истина чак из њега, стога није могао поднети ни лажна имена, ни лажне исправе... И нека свако иде својим путем, али треба да истина ступи на свет... Сигуран сам да би он могао, на исти начин, да спашава...

ВЕНСАН

Не, ту, заиста, претерујете. И нећете направити малог свеца од вашег доушника...

По
в е
љ а

ЖАК

Али ја га не омаловажавам.

СИМОНА

Можда имате право. Ето, сећам се за време рата... Били су неки канадски падобранци... Мој их је муж срео у шуми. Они су бежали, а он је трчао за њима, звао их, пружао им руке... И најзад је успео да их доведе кући.

ПЈЕР

Онда, ви сада предузимате улогу, и ја више не схватам...

СИМОНА

Али какву то улогу? Ја не глумим. То се стварно догодило. Ми смо становали у Сене — Уазу...

ПЈЕР

Ви становали у Сене — Уазу? За време окупације?

РОБЕРТ

Но, добро, машина за откривање лажи стављена је у покрет...

ЛУСИ

Стрпите се, молим вас. Пустите Симону да прича... Уживам кад она говори...

ПЈЕР

Свакако, моја слатка Луси, ви сте непоправиви...

ИВОНА

Ох, ви, па заћутите! Најзад, то је врло досадно, Ви никоме не верујете.

ПЈЕР

Она није била у Сене — Уазу, него у Швајцарској за све време рата... Па ипак она ме забавља, јер жели да настави са својом улогом. Она ће вам то рећи. Дакле, кажите, Симона. И реците да глумите.

СИМОНА

Ја не глумим. Кажем вам: то је истина.

ПЈЕР

Али, ви сте ми лично причали...

СИМОНА

Ја? Баш вам ништа нисам причала. Ви сањате... Мора да сте побркали...

ПЈЕР

Добро, врло добро. И ништа више не говорим, и ево ћутим...

ИВОНА

Онда ћутите стварно. Ви сте неподношљиви. Но, Симона, причајте...

СИМОНА

Добро, рекла сам вам да је мој муж, кад је приметио падобранце, почео да трчи, а они су бежали, јер су сматрали како ће их заробити. И узалуд је трчао и пружао руке... Најзад су га схватили. И он их је довео... И били су у јадном стању...

ПЈЕР, уздишући.

Ох...

ЖАК

Шта се дешава?

ПЈЕР

Ох, више не могу... Али, нисте ли били у Женеви за време рата?

СИМОНА

Дакле, ја лажем?

По
в
е
љ
а

ПЈЕР

Не, ох, не, ја то не кажем. Али, ви глумите. Ви нас помало изигравате.

СИМОНА

Кажем вам: не, не! И ви ми досађујете...

ИВОНА

Најзад, оставите је на миру.

По
ве
ља

ПЈЕР

Не, поштедите нас бар тренутак... Симона, молим вас, саслушајте ме. Можда се варам, али ми изгледа... сећам се како сте рекли...

СИМОНА

Шта сам то рекла?

ПЈЕР

Рекли сте да сте били у Женеву...

СИМОНА

Али, мој драги, рекла сам да сањате... И све сте помешали...

ПЈЕР

Како можете? Ви добро знате...

СИМОНА

Ништа баш не знам, само да сте права напаст...

ПЈЕР, уздахну.

Ох... не могу то више да подносим... она ме тера у безизлаз... Симона, саслушајте ме, саслушајте смирено, и све би, ипак, постало просто...

ВЕНСАН

Зауставите га, јер је неподношљив.

ЖАК

То је тачно. Смирите се. Куда с тим смерате? Видите добро да никуда нећете стићи. Зар не сматрате да је боље изменити се?

ПЈЕР

Изменити се? А истина? Али, ја не могу. То је не-
могуће.

ЖАК

Али, свакако, свакако, успећете у томе са мало добре
воље.

СИМОНА

Ето, сада ме и ви почињете да вређате...

ЖАК

Никако, моја слатка Симона, и стога се не љутите. Ја
вам верујем. Али, пошто му је тешко... због ситнице...
треба га помоћи... Будите милосрдни.

СИМОНА

Желим вам задовољство...

ПЈЕР

Не, не будите злобни, ја само желим да вам поверу-
јем... И био бих тако срећан...

ЖАК

Па, онда поверујте јој свесрдно. И да се о томе не го-
вори више...

ПЈЕР

Али како то постићи? То је ту у мени...

ЖАК

Шта? Шта је ту?

ПЈЕР

Чињенице. Истина. То је ту.

ЖАК

Прво, отпочните с тим да то не називате истином. Про-
мените њено име. Видите, чим се изговори та реч, она већ
импресионира, и за њу се грчевито хватамо, као да од ње
зависи наш живот... Сматрамо се некако обавезним...
Дакле, треба то изменити... Назовите то речју лаж...

По
ве
ља

ПЈЕР

Као да је лако...

ЖАК

Ах, драги мој, само кад се ви не би правили тако префињеним... Кад бисмо се придржавали онога што се нас тиче... Онда, шта још желите да вам кажем...

ПЈЕР

Али, молим вас, покажите ми...

ЖАК

Већ сам вам рекао: промените име. Боље је: сам себе изменити него лице света. У томе је мудрост...

ПЈЕР

Научите ме томе? Изводи се поново неки доказ, зар?

СИМОНА

Не, не. То је стварност. Ја не глумим. Него, шта, тај јадни Пјер има неку чињеницу закопану у себи: изгледа му да сам била у Женеву за све време рата. И због тога пати, то му бол наноси. Треба му то искоренити. Та операција изгледа донекле болна...

ЖАК

Не, видећете, неће то бити тешко. Нарочито, Пјер, подајте се смирено... Ту... вас не пече. Прво, јесте ли у то сигурни? Покушајте да се присетите. Је ли она то рекла?

ПЈЕР

Да, баш је она рекла.

ЖАК

Причекајте, сад ћу вам помоћи. Добро је погледајте. Није могуће да она лаже. Врло добро! Треба се предати као да... и, видећете, то ће само од себе доћи. Посматрајте њен слободни израз, њен лепо смели поглед.

ЖАНА

Да, Симона, добри бог би вам помогао и без исповести.

По
в
џа

ЛУСИ

Истина је. Да ли би без истине имала такав израз?

ПЈЕР

То ништа не значи, то се већ видело... И чак у случајевима... Сећам се, једном у судници...

ЖУЛИЈЕТА

Ох, не, причекајте, то је смешно. Ето, ви од ње створисте зликовца.

СИМОНА

Већ почињем да се осећам почашћеном.

ПЈЕР

Не, али најзад... Ја сам хтео да кажем истину...

ЖАК

Слушајте не лутајмо. Овде смо међу часним људима.

Више гласова

— Да, сигурно.

— То је чак несрећа.

ЖУЛИЈЕТА

И ја вам отворено признајем да су ми причали како је Симона... И била сам у то скоро сигурна... Е, ето, сада почињем да сумњам... то се прикрива И не осећам више онај притисак... кад сам некако растргнута...

ЖАК

Ах, видите, она вам пружа тај пример.

ПЈЕР

Али ја се само трудим да поверујем. Симона, кад би сте могли да ми мало помогнете... та прича о падобранцима... сад се тек присећам... ви сте је већ причали?... Можда још за време окупације... реците ми о томе, Симона, реците...

СИМОНА

Сигурно, не, не, нисам вам тада могла причати, јер смо то скривали за време окупације.

По
ве
ља

ПЈЕР

Да, да, то је тачно, нисте могли причати тада. Али после ослобођења, вероватно...

СИМОНА

Да, после, ја сам о том причала. Иледајте, једне вечери код Дукерових... и ви сте ту били...

ПЈЕР

Ох... код Дукерових... Али ми се чини да сте рекли те вечери...

ГЛАСОВИ

— Ох! пажња...

— То ће расветлити...

РОБЕРТ

Не. И ја сам ту био. Она је исто казала. И друго ништа није рекла.

ПЈЕР

Ох! хвала. Да, верујем вам. Отад је минуло толико догађаја и стога је празнина у мом сећању...

ЖАК

Пазите добро. Не, желим да се хвалим, али бих баш то најрадије саветовао... То успева чак у много тежим случајевима...

РОБЕРТ

Каквим случајевима?

ЖАК

Па, ето, на пример, када сте опљачкани. Нека ствар је нестала. И тада се то може назвати: очигледност, извесност: нема је више где је била, одмаглила је, испарила се... Била је ту и... фију... нема је више...

ИВОНА

Ох, да, у таквим случајевима обузима нас бол. И не верујемо у то својим очима.

ЖАНА, појудно.

Да, свакако тако, тако. Добро сте казали: Не верујемо својим очима.

По
ве
ља

ЖАК

Сасвим тачно. Не треба им веровати.

ПЈЕР

Али како то?

ЖАК

Скренути поглед са ствари, уперити га на оно људско: на човека кога сумњичите, на крадљивца... Посматрате га, и његов безобзирни израз. И отворени. Добро. И у себе понављате: „То није могуће...“ Како то раде људи... са запрепашћеним изразом када им се каже: „То је он. Ствар, што је ту била, нестала је, а овај је једино могао...“ Они тада занемаре ту чињеницу и гледају тога човека: „То није могуће... пронаћи ћемо ствар...“ И још даље иду, приметити сам, чак поричући да је ствар постојала. То је све било обмана. Привидење. Јер ствари нема. Ни знана ни примећена. Само варка чула, нека фатаморгана.

По
ве
ћа

ИВОНА

Да, ја тако поступавам. Иначе... ох, много се плашим...

ЖАНА

Отварају се бездани душе. Освајају отворена испарења... угушићемо се...

ВЕНСАН

Има и других... они преклињу... „Узели сте ствар: признајте. Ми потцењујемо саму ствар; ту багателу, ето, поклањамо вам је, али признајте...“

ПЈЕР

Признајте, Симона, преклињем вас...

СИМОНА

Шта још ту има? Зар вас то снова обузимају? Зар ново почињете?

ПЈЕР

Да, то ме поново обузима. Оно је баш ту, и одједном... Нешто врло јасно, што је свуда записано... Ја то видим и ту се ништа не може изменити. Дакле, ту је. Соко, хотел Соко. Да, у Женеви. Ви сте ми лично то казали... И ни-

чему не користи да се ствара забуна, да се пориче... Ту је то. Признајте...

ИВОНА

Доста, Пјер.

ЖАНА

Ја бих на месту Симоне...

По
ве
ља

ВЕНСАН

Ви прелазите све границе...

ПЈЕР

Зар то код вас, Симона, не изазива смех кад их погледате? Тако, шта? Она вас забављају... признајте, они су дирљиви... тако чисти... или бојажљиви... Док, ето, ја вас посматрам. Ваш поглед као с леђа...

ЛУСИ

Ах, ах...

ЖУЛИЈЕТА

Шта се то збива? Какви су, гле, то крици?

ИВОНА

То је Луси. Ох, мала јадница тако је осетљива... Шта ћете, ја је схватам... човек би помислио да смо у лудници... Ту, тако... моје мало, не плашите се, то је ситница, не слушајте их... запушите уши...

ЛУСИ

О, обуздајте га, нек се он уздржи... више се не може... не могу то поднети...

ЖАК

Да Пјер, ућутите. Дођите к себи. Не верује вам се. Није то истина.

ПЈЕР

Не, тако нећемо никуда стићи. Кад тако поступате, то постоји још јаче, силно се укопа и пече као ватра... Симона, стога вас преклињем. Слатка Симона, то је ту, такође у вама... не поричите, знам то... ви то пригушу-

јете... то је ту... ви познајете добро: хотел Соко, на обали језера... И те четири године у Женеви. И ваше вечери код Руфјера... у њиховим летњиковцима... ваше шетње по планинама... то вам, јадно моје мало наноси бол... ипак тешко је то обуздати... кад би било тако лако... само једна права реч...

ЖУЛИЈЕТА

Ја осећам да у мени такође... Одмах се то у мени угасило, а потом, баш сада... то се пали изнова и против моје воље.

ЖАНА

Да, то је та истина... она клија, она привлачи... То је неодрживо... и ту се ништа не може. Симона, саслушајте...

СИМОНА

Не, Ви лажете. И сви колико вас има. То је срамота.

ЛУСИ

О, већ се плашим!

ИВОНА

Слатка моја Луси, дођите овамо, склонимо се обе, помислимо на нешто друго... Желела сам да вас баш нешто питам... Како је Клод?

ЛУСИ, слабашним гласом.

Добро, хвала, врло добро...

ИВОНА

Рекли су ми да је претрпео...

ЛУСИ

Да, да, али молим вас, погледајте, тачно ми реците... Шта се то дешава? Шта он с њом ради?

ИВОНА

Са Симоном?

ЛУСИ

Да... изгледа ми да је он говорио о отрову, о бочици коју отварају...

По
ве
ља

ИВОНА

Он је врло смешан. Он је упоређује са тровачицама... кад оне сипају по неколико капљица и посматрају...

ЛУСИ

Не могу више то поднети. Више волим да видим...

ЖАНА

По
ве
љд

Симона, не будите тврдоглави.

ЖУЛИЈЕТА

Реците нам о томе.

ВЕНСАН

Дакле, реците нам... Само једну истиниту реч...

ЛУСИ

Ето, баш оно од чега сам се плашила, то је плануло... њихове страсти и пожуде... Они ће јој извући истину, јер је муче, салећу... њихове гвоздене шипчице копкају... Она се губи... као измучена животиња... посматра их изгубљеним погледом... Она дрhti у гатри... а ја, ето, као и она...

ИВОНА

Али ви сањарите. Она их гледа леденим погледом.

РОБЕРТ

Ја, ето, сматрам да се то зове „претраживати погледом“. И она их, заиста, претражује.

ЖУЛИЈЕТА

Симона, не опирите се... Реците то... кажите нам... баш нам сада то треба.

ЖАНА

То је, ето, постало драгоценa ствар... коју ви држите... ту скривену, закопану у вама... као неко благо.

СИМОНА

Хотел Соко?

ЖУЛИЈЕТА

Не, не ругајте нам се, јер то није смешно.

ПЈЕР

Отворите нас. Дозволите нам да видимо. То нам је потребно. Учествујте с нама. Било би то добро. То би била таква срећа... И за све нас једно олакшање.

ЖАНА

И нема више секирања... ни за вас такође... Били бисмо тако смирени. И све би се средило.

ЖУЛИЈЕТА

Причекајте. То надлази. Она се повлачи. Гледајте је, њсна се уста отварају. Кроз трен један па речи...

ЛУСИ

Симона, преклињем вас, не попустите. Они хоће да вас униште, смрве. Они ће вас зграбити, ставити вам омчу о врат, одрубити вам главу...

ПЈЕР

Не, Симона, није то тачно... И ми смо као и ви... сви једнаки... Немамо никакве жеље да вас понизимо...

ЖАК

Само помислим на то, па се најезим... Као мало пре са Мадленом...

ПЈЕР

Не, верујете нам... То ће, пак, бити: у сваком добру, свака част... Реците нам, то ће бити тако лепо... кажите, изреците тачно ово: „Свакако, била сам у Женеву... И само се шалила...“

ЛУСИ

Ох, тај смех!...

СИМОНА, се смеје.

Добро, добро, свакако добро, ја сам се шалила... Ето. Јесте ли задовољни?

ТАЛАСИ СРЕЂНА СМЕХА, ПОЉУПЦИ, ПОВИЦИ.

По
в
ља

ЖУЛИЈЕТА

Симона, ви сте такво срце.

ВЕНСАН

Ви сте прави анђео.

ЖАНА

Симона, ја вас обожавам.

ЖАК

Ја, ето, нисам посумњао ниједног тренутка, јер сам знао... Видео сам ваш лукави сев очију...

РОБЕРТ

Ах, може се рећи, ви сте нам одиграли лепу фарсу...

ЖУЛИЈЕТА

Једног момента, признајем, било ме је страх...

ЖАНА

Луси је била потпуно бледа...

РОБЕРТ

Да, приметио сам... Ивона је придржавала. Сада, Пјер, ви сте смирени. Имаћете сада мир.

ПЈЕР

Да. (Оклевајући). Да...

РОБЕРТ

Али какав је то израз? Неће вас то поново ухватити?

ЖАК

Овога пута, ето, с тим је свршено?

ПЈЕР

Да, сигурно... само сам то тражио... Није моја кривица ако...

ВЕНСАН

„Ако“ шта? Симона је признала да се шалила. Од ње се више не тражи. Зар вам то није довољно?

ПЈЕР, имитирајући Симону.

Добро, добро, свакако добро, ја сам се шалила...

РОБЕРТ

Шта то кажете?

ПЈЕР, као сањалица.

Понављам оно што је Симона казала, њеним тоном и са њеним смехом... покушавам да изразим... лично њене покрете... Што даље... још даље... још далеко даље него мало пре... тамо чак одакле је више нико не може потиснути ни преселити... И одбацујући то ради наше забаве, ради наше удобности. Пазите, упамтите: желео сам да се нашалим. То баш. Задовољни сте? Били су смешни, ха, Симона, када су навалили... са својим мумлањем и гроктањем од радости...

По
ве
ља

ЖАК

Пјер, зауставите се, чујете. Сада је то доста.

ИВОНА

Тај туш, та лудачка кошуља...

Срамно је све то, већ сам рекла у самом почетку.

ПЈЕР

У самом почетку? Зар ви лично нисте казали? Ко је говорио о кухним маглама? О понорима душе? Какав, уосталим, језик... какво претеривање... Ко је тражио да се одигра једна психодрама? Ја или ви?

ЖАНА

Ви сте нас завели. То је као зараза, све те лудорије...

ВЕНСАН

Раздраживо је то... Као када се понеко стане чешати

ПЈЕР

И велике мудријашке фразе о истини која наваљује? Било је, пак, то тако дирљиво... Па, она увек навире, и ту ништа не могу. И у вама такође она буја: Добро, добро, шалио сам се... Као и ја то сте запазили... Боло је то очи, или више бубну опну.

ЖАК

Ништа. Ништа није боло...

РОБЕРТ

Али он воли то. Он се тим напаја.

ИВОНА

Не знам ништа тако гадно, тако ниско. Заиста је страшно гледати свуда зло.

По
вє
љд

ПЈЕР

Нисам о томе мислио... Било је то сасвим непредвиђено, тај скок уназад, у последњем трену... Задржавајући у себи: тај осмех... као жалац... Браво, Симона, то је врло добро, врло снажно... Можете бити задовољни.

СИМОНА

Очарана сам... И бићу још и више очарана када вас сместе у самицу. Уверавам вас, ваше је место тамо.

ПЈЕР, пожудно

Ах, да, ви верујете? Заиста? У самицу? Лепо сте то казали. Са убеђењем. Добро. Врло добро. То је тачно, зар не? Куда би се онда стигло да се тако ставља, за сваку ситуацију... једва ситуацију... управо за нијансу у говору... мало подсмешљиву, зар не? Управо мало ироничну. То не можете порицати, јер сте га сви опазили као и ја...

ЖАК

Сигурно је: опазили смо мало пошалице.

ПЈЕР

Ах, да, зар, не? Да, да...

ЖАК

И било је то врло природно: ми смо се тако добро налазили.

ПЈЕР

О, хвала.

РОБЕРТ

Нема на чему. Ако вас то може смирити, могу вам рећи: да се ма ко други, у место Симоне, могао мало са нама нашалити: ми смо стварали такве драме...

ПЈЕР

Да. Симона, тачно је то, зар не?

СИМОНА

Па да, то је истина. И то је довољно сада, и није више смешно...

ИВОНА

Да, то задовољава. Кад бисмо мислили на нешто другог, Пјер, да ли желите...?

ПЈЕР

Толико желим! И тражим само то. Само то... као нешто што би ту било... засађено... а једва приметно... и што драшка... као ситне бодљике кактуса... као да додирујем коприву... то ме малко пече... Не, не, свакако, шалио сам се... и тај смех... тај смешак... Но Симона, луд сам, сасвим луд. Волим ваше гневне очи, ваш смрачен израз. Да знате само како их волим, Симона. Погледајте ме. Још, још.

СИМОНА

Није вам потребно да ме молите. Жалосна сам. И отворено и искрено.

ПЈЕР

Жалосна. Искрено. Да. Хвала. Жалосна?... Како сте то казали... Како одмах... кад сам покушао да вам измамим признање... када сте ви толико протестовали... „То је нечасно. Ја не глумим“. То сте рекли тако добро. Тачно на исти начин.

СИМОНА

Овога пута, пријатељи, ја вам се захваљујем.

ИВОНА

И ја сматрам да је фарса доста трајала. Били смо стрпљиви. Врло стрпљиви.

ПЈЕР

Она се осветила. Добро осветила. Ја сам је сатерао у њена последња склоништа...

По
ве
ља

РОБЕРТ

Драги пријатељи, збогом. И најлепше ствари имају свој крај.

ПЈЕР

И најзад ми је дала оно што сам тражио... али са црвом у плоду...

ВЕНСАН

Роберт, идемо заједно, треба да вам причам...

ПЈЕР

Са овим малим трном... ту забоденим. Добро, добро, врло сигурно... (Он се смеје)... Шалио сам се...

РОБЕРТ

Слатка Симона, био бих поласкан на вашем месту. То се назива: направити човека лудим.

СИМОНА

Лишила бих се тога свега.

ПЈЕР, суздржано и злобно.

Добро, врло сигурно. Шалио сам се...

ЗАТИМ РАВНОДУШНО, ПРИРОДНО И СЛОБОДНО

Добро, врло сигурно. Шалио сам се. Не. Ништа, нема шале више!

ЖУЛИЈЕТА

Нема шале? Али како је то добро. Гледајте, то полази боље! Но, воде вас... Треба да се одморите, пријатељу, то вам је потребно.

ПЈЕР

Да. Добро, хоћу заиста... (Сасвим слободно). Добро, добро... врло сигурно, шалио сам се. (Смеје се тихо)... Глумио сам... (Лукавим гласом.) Добро, добро, веома сигурно...

К Р А Ј

Прево са француског
Радоман Зуковић

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

НАТАЛИ САРОТ (NATHALIE SARRAUTE)

Савремена француска књижевница, Натали Сарот, већ је својом првом књигом **Бујања** привукла пажњу, јер она истражује, спонтано и сликовито, она унутарња збивања људске душе која често постају сузбијена и прекривена пред очима и савести...

Па, ипак, **то** запретано, под наносом неке практичне мудрости и опрезности, каткад набуја, покуља напоље, и испољи се изненада у кратким дијалозима, иако личности Саротиних дела теже, више несвесно него свесно, да се за неко време склопе у одређене пределе свога бића и да ту „кувају“ своје невоље, обмане и неспоразуме.

Али **то**, које је, у ствари, истина, нараста, буја, навире, и најзад пронађе неки излаз, кроз неприродне наслаге „текућег збивања“ и доведе, најчешће, до драматских сцена, час мучних и озбиљних, час комичних и симболичних.

Уосталом све се то може и запазити, а више, можда, наслутити у позоришном комаду **Лаж**, који је приказан на радију или телевизији у Француској, Белгији, Западној Немачкој, Шведској...

Треба напоменути: Натали Сарот је до сада објавила романе: **Бујања**, **Портрет Незнанка**, **Мартро**, **Ера сумње**, **Планетаријум**, **Златни плодови** (награђено), као и два позоришна комада: **Ћутање** и **Лаж**.

Сва су њена дела, сем **Бујања**, објављена у познатој издавачкој кући Галимар.